

«ΑΠΕΡΑΝΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ» ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΛΙΑ

Παράθεση κάποιων στοχασμών εμπνευσμένων από τον ελληνικών τίτλων της ταινίας «Απέραντο Γαλάζιο».

1. Απέραντο: Μια λέξη που παραπέμπει στη διαρκή διερεύνηση των ορίων, που αποτελούσε και αποτελεί πρόκληση για τους Έλληνες αλλά και για κάθε άνθρωπο. Διερεύνηση των ορίων στον εξωτερικό κόσμο (Έρευνα, ταξίδι, κ.λ.π.) και στον εσωτερικό (έρωτας, αυτογνωσία).
2. Γαλάζιο: Γαλάζιο χρώμα σημαίνει μπλέ με πολύ φως. Το φως είναι το διακριτικό γνώρισμα του ελληνικού πνεύματος, της ελληνικής γης και ειδικότερα της γης της Αμοργού. «Η Ιταλία», γράφει ο Νίκος Καζαντζάκης, «έχει ένα μαλακό, γυναικίσιο φως. Η Ιωνία ένα πολύ γλυκό γεμάτο ανατολίτικες λαχτάρες. Το φως στην Αίγυπτο είναι πηχτό και φιλήδονο αλλά το φως στην Ελλάδα είναι όλο πνεύμα». Το φως είναι η χαρά του σώματος και η ζητούμενη κατάκτηση της ψυχής (Ελευσήνια Μυστήρια, Βούδας, Χριστός).

Επίλογος: Σ' αυτές τις σκέψεις μας οδήγησε ο στοχασμός επάνω στον τίτλο μιας ταινίας, που γυρίστηκε και εμπνεύστηκε από την Αμοργό. Την Αμοργό του Γκάτσου και του Ελύτη, την Αμοργό του ταξιδιού στην απεραντοσύνη του έρωτα και της αυτογνωσίας. Την Αμοργό του Υπέροχου φωτός που μετατρέπει το μπλέ το χρώμα, σε γαλάζιο.

Την Αμοργό που οδήγησε τον ποιητή (Οδυσσέα Ελύτη) να γράψει:

Άξιον Εστί η Αμοργός!

Είναι πραγματικά σπάνιο, αν όχι μοναδικό να έχεις ένα τίτλο ομιλίας, που είναι προσωπική εμπειρία όλων μας, διότι το «απέραντο γαλάζιο» το βιώσαμε με το ταξίδι μας καθώς φθάσαμε στην Αμοργό πρωί κι όχι νύχτα, αλλά κυρίως βλέποντας το φως του νησιού, από την πρώτη στιγμή έως αυτή την ώρα που μείναμε, που ζήσαμε μέσα σ' αυτό το φως.

Το φως αυτό είναι σίγουρο ότι μάγεψε τον σημαντικό Γάλλο σκηνοθέτη, να εμπνευστεί τον τίτλο της ταινίας «Απέραντο Γαλάζιο». Ο τίτλος αυτός πηγαιίνει αμέσως στο γαλάζιο της θάλασσας, στο απέραντο γαλάζιο των Κυκλάδων, του Αιγαίου, των Ελληνικών νησιών, μ' ένα τρόπο δικό του. Μεταφυσικό ή συνειρμικό οδηγεί πολύ πιο μακριά και πιο βαθιά στο Ελληνικό πνεύμα. Εάν στοχαστεί κανείς στο «Απέραντο Γαλάζιο», σ' αυτές τις δυο λέξεις, θα φτάσει μακριά, διότι «Απέραντο» σημαίνει αυτό που περνάει τα όρια. Αυτή η ανάγκη, αυτό το πάθος και

τη διεύρυνση των ορίων ήταν από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, ένα πάθος πάρα πολύ Ελληνικό.

«Γαλάζιο» είναι το μπλέ με φως και το φως ήταν πάντοτε ελληνικό, αλλά όχι μόνο σαν κατάσταση ουρανού, σαν ένα φυσικό φαινόμενο, αλλά και σε μια προσπ'θεια κατάκτησης της διαύγειας στην ψυχή και στο πνεύμα.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν πρώτα από το «Απέραντο», που και πότεοι Έλληνες ξεπέρασαν τα όρια. Πρώτα απ' όλα στον εξωτερικό κόσμο στο απέραντο γαλάζιο με τα πλοία τους. Ήταν πάντα ποντοπόροι, ήταν πάντα εκείνοι που προσπαθούσαν να φτάσουν πιο μακριά, να γνωρίσουν πιο πολλά, να πάνε τον πολιτισμό τους πιο μακριά και να φέρουν στον πολιτισμό τους ξένα στοιχεία.

Πέρα όμως απ' αυτό αν δεν σκεφτούμε τι έκανε το Ελληνικό πνεύμα, τι έδωσε στη Δύση; Ήταν ακριβώς από το πάθος, αυτή η εμμονή να ξεπεράσουν τα όρια. Ποιά όρια; Μα το ότι αμφισβήτησαν την αριστοκρατία και τη βασιλεία διεύρυνε τα όρια της κοινωνίας, τη Δημοκρατία. Το ότι αμφισβήτησε τη σοφία, και το ιερατείο που ποτέ δεν υπήρξε στην Ελλάδα, αλλά στους άλλους μεγάλους πολιτισμούς, έφερε τη φιλοσοφία, που είναι η διαδικασία για να μάθουμε τη σοφία κι όχι τη σοφία του ιερατείου. Αυτή η αμφισβήτηση για τη μέθη, τη βάρβαρη μέθη που ήταν και παραμένει λυτρωτική, έφερε τον Απόλλωνα, θεό του φωτός, που άλλαξε τη βαρβαρική μέθη και την έκανε ένα φωτεινό λογισμό. Αυτή η αμφισβήτηση γέννησε το Θέατρο, που υπήρχε σαν δρώμενο σ' όλους τους μεγάλους πολιτισμούς π.χ. στην Αίγυπτο, Ινδία, μεσοποταμία. Ήταν όμως μέσα στο ιερατείο σαν μυστήριο, σαν δρώμενο μέσα στη θρησκεία. Έτσι κι εδώ οι Έλληνες πέρασαν τα όρια κι έφεραν αυτή τη μυστηριακή πράξη προς το λαό σαν γιορτή κι έγινε θέατρο. Η μίμηση που ήταν μίμηση των παθών και του Θεού μέσα στον ιερό χώρο και μόνο για τους μθημένους σιγά-σιγά η μίμηση του κάθε ήρωα, του ανθρώπου με όλους τους τρόπους.

Το απέραντο σημαίνει τη διεύρυνση του ανθρώπου παντού, τη διεύρυνση του «εγώ», τη διερεύνηση του «εγώ» στον έρωτα και στην αυτογνωσία και η Αμοργός, όπως ο Ελύτης απ' αυτά τα νησιά κι απ' αυτό το φως έχει τόσο ωραία εμπνευστεί από το φως και της μέρας και της νύχτας, γιατί όταν λέει στο «Μονόγραμμα», που είναι από τα πιο ερωτικά του ποιήματα, ότι:

«Εγώ μιλάω έτσι γιατί σ' αγαπάω. Κι εγώ στην αγάπη μπαίνω σαν η πανσέληνο από παντού...»

Αναφέρεται κι αυτός σ' ένα άλλο φως. Όταν λέει πάλι:

«Το λουλούδι αυτό της καταιγίδας, μ' ακούς;

Της αγάπης μια για πάντα το κόψαμε

Και δεν γίνεται ν' ανθίσει αλλιώς, μ' ακούς;

Σ' άλλη γη, σ' άλλο αστέρι, μ' ακούς;

Δεν υπάρχει το χώμα, δεν υπάρχει ο αέρας

Που αγγίξαμε ο ίδιος, μ' ακούς;

Και κανείς κηπουρός δεν ευτύχησε σ' άλλους καιρούς

Από τόσο χειμώνα κι από τόσους βοριάδες, μ' ακούς;

Να τινάξει λουλούδι. Μόνο εμείς, μ' ακούς;

Μεσ' τη μέση της θάλασσας,

Από μόνο το θέλημα της αγάπης, μ' ακούς;

Ανεβάσαμε ολόκληρο νησί, μ' ακούς;

Με σπηλιές και με κάβους κι ανθισμένους γκρεμούς.

*Άκου, ποιός μιλεί στα νερά και ποιός κλαίει, ακούς;
Ποιός γυρεύει τον άλλο ποιός φωνάζει ακούς;
Είμαι εγώ που φωνάζω κι είμαι εγώ που κλαίω, μ' ακούς;
Σ' αγαπώ, σ' αγαπάω μ' ακούς;»*

Άξιον εστί η Αμοργός, λέει ο Ελύτης και νομίζω ότι πραγματικά ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ όποιος χώρος κι όποιος πολιτισμός μπορεί να εμπνεύσει, έναν τέτοιο έρωτα, που μπαίνει σαν πανσέληνος, από παντού.

Το φως, μάθαμε να το ζούμε χωρίς να το αναλύουμε, χωρίς να στοχαζόμαστε πάνω σ' αυτό, χωρίς να καταλαβαίνουμε πόσο, μα πόσο πολύ μπορεί να λείψει στον ψυχισμό, στην ψυχή των ανθρώπων όχι μόνο στο σώμα που δεν το έχουνε.

Ο Νίκος Καζαντζάκης, όμως, στην «Αναφορά στον Ελ Γκρέκο», στοχάζεται πάνω στο φως, κάνει μια έρευνα και κάποια κριτική πολύ ιδιαίτερη πάνω στο φως. Παίρνοντας σαν αφετηρία τα ταξίδια του, κάνει μια σύγκριση μέσα στο φως της Ιωνίας, της Ιταλίας, της Αιγύπτου και στο Ελληνικό φώς.

Λέει λοιπόν, ότι το φως της Ιωνίας είναι πολύ γλυκό, πολύ γεμάτο ανατολίτικες επιθυμίες. Το φως της Αιγύπτου είναι βαρύ, φιλήδοно. Το φως της Ιταλίας είναι μαλακό, γυναικείο. Το φως της Ελλάδας είναι γεμάτο πνεύμα.

Δεν ξέρω πως μπορούμε να διαπιστώσουμε πως ένα φως είναι γεμάτο πνεύμα, ίσως μόνο με το τεκμήριο του Πολιτισμού, ίσως με το τεκμήριο των εμπνεύσεων που έχει δώσει, των λαών που έχουν ζήσει εκεί και των ποιητών, που εκφράζουν όλη αυτή την κατάσταση που βιώνουμε με το φως.

Το φως είναι το ζητούμενο της ψυχής σε όλες τις θρησκείες.

-Βούδας σημαίνει Φωτισμένος

-Στα Ελευσίνα Μυστήρια στην Αρχαία Ελλάδα στο τελικό στάδιο, στην εποπτεία έβγαινε ένα μεγάλο δυνατό φως, που φώτιζε τους μνημένους με το σάχυ.

Στη Χριστιανική θρησκεία ο Χριστός λέει: «Εγώ είμαι το φως».

Ίσως με όλους τους τρόπους να μπορεί να μας σώσει το φως, μας δίνει η Αμοργός! ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ ΤΟ ΦΩΣ!